

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

สุชาติ สิมลี^{1*} ทินกร พูลพัฒน์¹

Received : February 10, 2019

Revised : June 17, 2019

Accepted : August 1, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ ครูผู้สอนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 จำนวน 1,098 คน และกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 278 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) ผลการวิจัยพบว่าระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่พบความแตกต่าง และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ คุณธรรม จริยธรรม

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์

*ผู้เขียนหลัก e-mail: chaopraya@cpu.ac.th

THE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS WITH THE PROMOTION OF MORALS AND ETHICS OF STUDENS UNDER NAKHONSAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

Suchart Simlee^{1*} Tinagorn Poolput¹

Abstract

The objectives of this research were to study the level of the leadership of school administrators with the promotion of morals and ethics of students, 2) for comparing of the leadership of school administrators with the promotion of morals and ethics of students, and 3) to study the relationship between of the leadership of school administrators with the promotion of morals and ethics of students by teachers' opinion Under Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 2, The people used in this research were 1,098 school teachers Under Nakhonsawan Primary Educational Service Office Area 2, and the sample of the study Acquired by multi-stage random sampling consisted of 278 school teachers. The instrument for data collection was questionnaire, rating scale and the statistics tools used for data analysis were percentage, average, standard deviation, t-test and F-test and multiple regression. The research results showed that the level of the leadership of school administrators with the promotion of morals and ethics of students, when identified each aspects ware at the highest level in every aspect. Comparing of the leadership of school administrators with the promotion of morals and ethics of students, collectively was not founded different. The relationship between the leadership of school administrators with the promotion of morals and ethics of students by teachers' opinion Under Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 2, was found at .01level of statistical significance.

Keywords : leadership, morals, ethics

¹ *Masterr of Education Program in Educational Admimistration, Chaopraya University Nakhonsawan*

* *Corresponding author, e-mail: chaopraya@cpu.ac.th*

บทนำ

ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์กร การจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุด คือ ผู้นำ ถ้าองค์กรใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ก็จะสามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงาน ตลอดจนทำกิจกรรมต่างๆในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์กรใดได้ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่สามารถสั่งการ และใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้ ซ้ำร้ายยังเป็นการทำลายขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ ซึ่งจะเป็นผลทำให้การปฏิบัติงานด้านต่างๆในองค์กรประสบความสำเร็จล้มเหลว ผู้นำที่มีสมรรถภาพต่ำ ย่อมพยายามอย่างยิ่งที่จะใช้และแสดงออก ซึ่งความสามารถของตนแต่เพียงผู้เดียว ผู้นำที่มีสมรรถภาพปานกลาง พยายามอย่างยิ่งที่จะใช้กำลังและความสามารถของบุคคลอื่นเป็นที่ตั้ง ส่วนผู้นำซึ่งมีสมรรถภาพสูงนั้น ก็จะบริหารงานโดยอาศัยสติปัญญาของบุคคลอื่นมาเกื้อกูลเป็นหลักยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ และเมื่อมีเหตุการณ์ปัญหาเกิดขึ้น ผู้เป็นผู้นำก็พึงเรียกประชุมคณะทำงานเพื่อรับฟังความคิดเห็น และอภิปรายร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง หากมิได้ชุมนุมให้พร้อมกัน ก็จะทำให้เกิดความลังเลไม่อาจตัดสินใจเด็ดขาดลงไปได้ และย่อมทำให้พันธกิจ (Mission) ขององค์กรนั้นไม่สามารถกระทำได้อย่างเสร็จสิ้นดังนั้นผู้เป็นผู้นำจึงควรศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับลักษณะของภาวะผู้นำ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารงานขององค์กรจะต้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมของผู้บริหารในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อองค์กรให้มากที่สุด (ปฐวี อ่อนรู้ที่, 2555)ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด โสเภณีเด็ก การใช้แรงงานละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาแหล่งอบายมุข ปัญหาสุขภาพทั้งกายและจิต เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงของการพัฒนาวัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น โดยเฉพาะปัญหาครอบครัวแตกแยกและเยาวชนถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแล กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมอย่างไร้พรหมแดน ทำให้เด็กและเยาวชนมีค่านิยมที่เปลี่ยนไป มองข้ามวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย ระบบคุณค่าที่ดีของสังคมไทยเสื่อมถอยลง ทั้งเรื่องจิตสาธารณะ ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชน และสังคม ความสำนึกรักชาติ การมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การเพิกเฉยต่อปัญหาส่วนรวม การเคารพผู้อาวุโส สถาบันหลักของสังคม กำลังอ่อนแอลง โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่ปมเพาะให้เยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชนมีพื้นฐานจิตใจที่เข้มแข็ง ปัจจุบันสถาบันศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในสังคมได้น้อยลงกว่าในอดีต ผู้คนทางไกลศาสนา เป็นต้นเหตุการณณ์เกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันสถาบันทางการศึกษาทั้งหลอมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคมได้ไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ความอ่อนแอทางสถาบันสำคัญต่าง ๆ ทางสังคมดังกล่าว ทำให้สังคมไทยขาดพลังและขาดภูมิคุ้มกันในการพัฒนาประเทศ(มนัส วณิชานนท์, “แนวคิดและยุทธศาสตร์ การพัฒนา”) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามุ่งให้การปฏิรูปการศึกษาปรากฏผลเป็นรูปธรรม ให้บังเกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน แต่ในความเป็นจริงของการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ผ่านมา พอจะมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นคือการขาดแคลนความสมบูรณ์ ขาดความสมดุลในการบูรณาการระหว่างความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม การจัดการศึกษา เรามุ่งเน้นที่จะสอนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนแต่เพียงคนเก่งเท่านั้น ทั้งที่นโยบาย วิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย นักเรียนต้องมีชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข(สุภาพร สุขสวัสดิ์,2552) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีเป้าหมายในการพัฒนานคนไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณธรรม และมีคุณภาพ แผนการศึกษาแห่งชาติ จึงมุ่งพัฒนานคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม

ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง คือ เป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ มีความสมานฉันท์และเอื้อเฟื้อต่อกัน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ.2545-2559) จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ที่มีผู้ศึกษาไว้อย่างหลากหลาย (สุภาพร สุขสวัสดิ์, 2552) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสตรีรัตนบุรีพบว่า โดยภาพรวมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรีตามความเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน 2) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน 5) ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนา 6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา จึงต้องจัดควบคู่ไปกับการจัดการศึกษา เพื่อให้จะได้เด็กและเยาวชน ได้เติบโตออกไปสู่สังคมได้อย่างมีความสุข จึงศึกษาวิจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม สิ่งที่สามารถจะขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีภาวะผู้นำในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนเพื่อให้ตอบสนองนโยบายการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อม ละเอียดรอบคอบทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และเพื่อจะได้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณลักษณะทางด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 จำนวน 150 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จำนวน 278 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนด้วยการกำหนดสัดส่วนชาย หญิงจากนั้นทำการจับสลาก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 278 คน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติ t-test (Independent samples test) F-test (ANOVA) ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) และสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Person Product Moment Correlation Coefficient)
3. การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

ข้อที่	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1	ผู้นำในระบบราชการ	4.76	0.29	มากที่สุด
2	ผู้นำเชิงจิตวิทยา	4.79	0.25	มากที่สุด
3	ผู้นำเชิงเหตุผล	4.81	0.24	มากที่สุด
4	ผู้นำเชิงวิชาชีพ	4.83	0.24	มากที่สุด
5	ผู้นำเชิงคุณธรรม	4.84	0.21	มากที่สุด
	รวม	4.78	0.17	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ในภาพรวมรายด้าน

ข้อที่	การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1	การหลบหลีกจากการถูกลงโทษ	4.81	0.25	มากที่สุด
2	การแสวงหารางวัล	4.84	0.21	มากที่สุด
3	การทำตามที่คุณอื่นเห็นชอบ	4.86	0.23	มากที่สุด
4	การทำตามหน้าที่ตามสังคม	4.86	0.21	มากที่สุด
5	การทำตามคำมั่นสัญญา	4.84	0.22	มากที่สุด
6	การยึดหลักอุดมคติ	4.81	0.23	มากที่สุด
	เฉลี่ยรวม	4.84	0.21	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ในภาพรวม

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y _{tot}
X ₁	.183**	.237**	.148**	.106**	.084	.210**	.176
X ₂	.341**	.259**	.224**	.242**	.245**	.267**	.343**
X ₃	.327**	.245**	.260**	.336**	.271**	.282**	.363**
X ₄	.421**	.353**	.368**	.314**	.332**	.312**	.467**
X ₅	.462**	.388**	.310**	.299**	.405**	.283**	.481**
X _{tot}	.454**	.411**	.362**	.366**	.346**	.366**	.535**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความสัมพันธ์พหุคูณระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษากับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p.
Regression	2.31	1	2.31	109.76**	.000
Residual	5.78	274	0.02		
Total	8.09	275			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบการวิจัยเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ ในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนและประชากรสำคัญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานมีนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารในด้านคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการโรงเรียนสุจริต จึงทำให้ผล การศึกษาออกมาเป็นเช่นนี้ สอดคล้องกับ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ.2545-2559 ส่งผลให้ครูผู้สอนเกิดความตระหนักที่จะได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยที่ครูจะต้องแสดงถึงการเป็นผู้นำเหมาะสมต่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมและทำตามบทบาทหน้าที่ความรู้ความชำนาญความสามารถและครูปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็กนักเรียน มีการใช้ภาวะผู้นำตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมโดยครูต้องมีความอดทนอดกลั้นที่จะเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดกับเด็ก สอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และคณะ (2551) ได้นำเสนอพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานไว้ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อให้เป็นสมบัติของคนไทยทั้งประเทศ มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้ 1) การรักษาความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม 2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น 3) การอดทนอดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด 4) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้สละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 4 ประการ ประชาชนทุกคนควรนำมาประพฤติปฏิบัติ จะช่วยให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข ร่มเย็น และส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดด้านการส่งเสริมคุณธรรมของ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2551) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมไว้พอสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ และคุณธรรม ซึ่งจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

จากผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ซึ่งปรากฏผลโดยจำแนกตามเพศ อายุ ดังนี้ 2.1 เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 จำแนกตามเพศ ในภาพรวม ปรากฏว่าไม่พบความแตกต่าง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีนโยบายในการส่งเสริมให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่องและสามารถส่งเสริมสนับสนุนในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง จึงทำให้ครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 2.2 ผลเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 จำแนกตามอายุ ในภาพรวม ปรากฏว่าไม่พบความแตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 นั้น ไม่มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มุ่งเน้นที่จะเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมได้เกิดขึ้นแก่นักเรียนโดยรวม โดยเท่าเทียมกัน จึงทำให้เด็กทุกเพศ ทุกวัน และทุกปัจจัยเสริมสร้างส่วนบุคคล จึงทำให้ผลการเปรียบเทียบออกมาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์จรัญ จุนดีวงศ์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า 1. พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของบิดามารดา การควบคุมตนเอง การได้รับการส่งเสริมความซื่อสัตย์จากโรงเรียน การเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ และพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 อยู่ในระดับมาก 2. พฤติกรรมความซื่อสัตย์นักเรียน

ช่วงชั้นที่ 3 เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. การเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ การควบคุมตนเอง และการได้รับการส่งเสริมความซื่อสัตย์จากโรงเรียน สามารถทำนายพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ร้อยละ 34.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริยา พรหมรัตน์ (2551) ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนตามความคิดเห็น ของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนารามสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานีเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 1 มีคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมและทุกด้าน อยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากน้อยไปหามาก คือด้านความกตัญญูต่อเวทิด้านการปฏิบัติตนเป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตา ความรับผิดชอบและความ ประหยัดและใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าผลการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โรงเรียนมูลนิธิวัดศรีอุบลรัตนาราม จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน แล้วไม่แตกต่างกัน และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติยา ใจหลัก พรดิษฐ์เจอร์รัตน์, พิชัย ไชยสงคราม และวีระ วงศ์สรณ์(2550) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา เมื่อจำแนกตาม วุฒิ การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ซึ่ง ผลการศึกษา พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก(53.50%) ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำอยู่ในระดับสูง และให้ ความสำคัญต่อการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนในสังกัด เพื่อที่จะถ่ายทอดไปสู่เด็กนักเรียนในเชิงประ จักจึงทำให้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ระดับประถมศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีความสัมพันธ์ กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ทั้งผู้บริหารและครูจะต้องมุ่งมั่น และเสียสละ สอดคล้องกับแนวคิดของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2554) ได้นำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม และ จริยธรรมไว้คือ ทฤษฎีต้นไม้ ได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุพฤติกรรมของ คนดีและคน เก่งรวมถึงสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6-60ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มี สาเหตุทางจิตใจอะไรและนำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับ คนไทยโดยแบ่งต้นไม้จริยธรรม ออกเป็น3 ส่วน สรุปได้ว่า บุคคลมีความพร้อมทางจิตใจทั้ง3 ด้าน คือ ส่วนที่เป็นราก และอยู่ใน สภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน รวมถึงกลุ่มเพื่อน ผู้นั้นก็พร้อมที่จะพัฒนาลักษณะทางจิตใจที่เป็นส่วน ของลำต้น เกิดเป็นพฤติกรรมที่ดี เป็นคนเก่ง ในส่วนที่เป็นดอก และผลบนต้นไม้ ก็จะมีผลออกมาสมบูรณ์ ซึ่ง จะส่งผลให้เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกที่ควร สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล สุขทนารักษ์(2551) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษากับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนในเขตอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในเขตอำเภอคลองหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย ยวงคำ (2552) ได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีดังนี้

1.1.1 ด้านภาวะผู้นำในระบบราชการ ผู้บริหารและครูจะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนเนื่องจากผลการศึกษา อยู่ที่เฉลี่ยต่ำสุดการที่ผู้บริหารยึดกฎระเบียบมากเกินไปจะส่งผลให้การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเหมือนเป็นการบังคับให้ปฏิบัติ อาจไม่เกิดความยั่งยืน

1.1.2 ด้านภาวะผู้นำเชิงจิตวิทยา ผู้บริหารและครูจะต้องเข้าใจและสังเกตพฤติกรรมของเด็กนักเรียนและทำความเข้าใจ ให้กำลังใจแก่เด็กนักเรียนทุกคน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 กับประสิทธิผลในการบริหารงานของโรงเรียน

2.2 ควรหาความสำคัญของภาวะผู้นำกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อื่น ๆ เพื่อเป็นการยืนยันผลการวิจัยที่ค้นพบ เพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลในการส่งเสริมสนับสนุนในด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาคือ ดร.ทินกร พูลพุด ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขตลอดจนให้ข้อคิดเห็นต่างๆ อันทรงคุณค่าต่อการวิจัยด้วยความเมตตา-กรุณาปราณี ความห่วงใยและให้กำลังใจ ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.สมศักดิ์ สุทธิรักษ์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของสาขาบริหารการศึกษาที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อบรมสั่งสอนและส่งเสริมประสบการณ์ต่างๆ ให้จนสามารถสำเร็จการศึกษา ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการตรวจแบบสอบถาม นอกจากนี้ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการเขตพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 และผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอมา รวมทั้งขอขอบพระคุณครูทุกท่านในสังกัดเขตพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ที่สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ เพื่อนๆ ทุกคนที่ให้ความสนใจในการศึกษาเล่าเรียนจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์

คุณความดีหรือประโยชน์อื่นใดอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบไว้เป็นเครื่องบูชาพระคุณกับครอบครัวการะจำที่ได้ให้การเลี้ยงดู ให้การศึกษาและวางรากฐานชีวิต รวมทั้ง ครู อาจารย์ ทุกท่านผู้เป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ ช่วยเหลือและสนับสนุนด้วยดีตลอดมา จนกระทั่งประสบความสำเร็จมา ณ วินาทีนี้

เอกสารอ้างอิง

- ปัฐวี อ่อนรู้ที่,(2555) ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา.บทความทางวิชาการ.
กัญจน์คัทธู ปิยะกาญจน์.(2553) วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัย
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาพร สุขสวัสดิ์, (2552) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนทบุรี. การค้นคว้าอิสระ
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กฤติพงศ์ บุญรงค์, (2555) การศึกษากระบวนการบริหารจัดการ ของผู้บริหารกับการพัฒนาคุณลักษณะอัน
พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตากแดด สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาพังงา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ภูเก็ต.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช.(2552)พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม. กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อดังฐิติธมโม),(2553) เมตตาทานการให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง.
กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา.
- พระครูสังฆรักษ์จรัญ จันทวิงษ์, (2552)พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดส
นักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม.วิทยานิพนธ์.มหาบัณฑิต สาขาวิชา
พัฒนศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเวศ วะสี,(2550) ระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้,พิมพ์ครั้งที่1, กรุงเทพมหานคร, สำนักงานมาตรฐาน
การศึกษาและพัฒนาระียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- นราทิพย์ พุ่มทรัพย์. (2551)ล้อมรั้วองค์การ ธุรกิจด้วยวิถีพอเพียง.สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
(องค์การมหาชน).
- เพ็ญแข ประจันปัจฉนิก และคณะ,(2551) รายงานการวิจัย การยกระดับคุณธรรม จริยธรรม ของสังคมไทย
เพื่อการปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ.
- พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์), (2553)เมตตาทาน การให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง, กรุงเทพมหานคร
: ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา.

ปลายทาง และตัวแท้ของจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงตะวัน.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, (2554) **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์, สถาบัน.

ศศิวิมล สุขทนารักษ์ , (2554)**ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนในเขตอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปทุมธานี เขต 1, วิทยานิพนธ์การศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. การศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.**

อภิญญา อิงอาจ, (2554) **“พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”**, วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ปีที่ 21 ฉบับที่ 1, มกราคม – เมษายน.

อภิญญาวัฒน์ โปธิ์สาน ดร., (2553)**สุขวิถี มนุษย์ ชีวิต ความสุข**, พิมพ์ครั้งที่ 3, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : หจก. อภิชาติการพิมพ์.

Lawrence Kohlberg, (2000)**Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research**, (New York : Russell Sage Foundation,).

Longman. (1995)**Dictionary of Contemporary English**, (London : Longman Group).

Venerable Sujiva Kota Tinggi, (2000)**Loving-kindness Meditation**, (Malaysia : Buddha Dharma